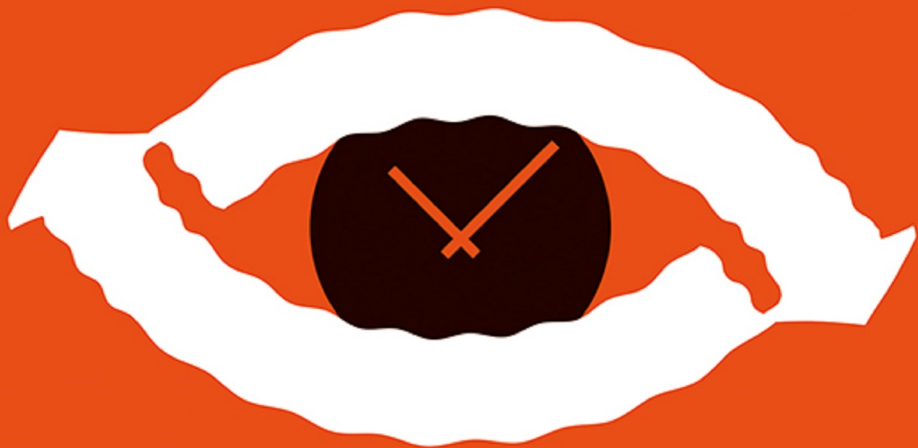

ΧΡΟΝΟ ΣΕΙΣΜΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ
ΛΙΘΑΡΗΣ

ΚΕΡΤ ΒΟΝΝΕΓΚΑΤ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΚΛΑΣΙΚΟΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΧΡΟΝΟΣΕΙΣΜΟΣ

Ευχαριστούμε πολύ τον Χάρη Βλαβιανό για τη μετάφραση του κεφαλαίου 33.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονοι Κλασικοί – 51

Κερτ Βόννεγκατ, Χρονοσεισμός

Kurt Vonnegut, *Timequake*

Μετάφραση: Χριστόδουλος Λιθαρής

Διορθώσεις: Ελένη Μαρτζούκου

Σελιδοποίηση: Αλέξιος Δ. Μάστορης

Σχεδιασμός εξωφύλλου: k2design

Copyright© Kurt Vonnegut, 1997

All rights reserved

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε.

(Εκδόσεις Πατάκη), 2020

Πρώτη έκδοση στην αγγλική γλώσσα από τις εκδόσεις

G. P. Putnam's Sons, Νέα Υόρκη, 1997

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, 2000

Νέα έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα,

Μάιος 2022

Κ.Ε.Τ. Δ398 Κ.Ε.Π. 209/22 ISBN 978-960-16-9260-9

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΚΛΑΣΙΚΟΙ

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),

570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΚΕΡΤ ΒΟΝΝΕΓΚΑΤ

Χρονοσεισμός

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Χριστόδουλος Λιθαρής

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το 1952 ο Έρνεστ Χέμινγκουεϋ δημοσίευσε στο περιοδικό *Life* ένα μεγάλο διήγημα με τίτλο *Ο γέρος και η θάλασσα*. Αναφερόταν σ' έναν Κουβανό ψαρά που επί ογδόντα τέσσερις μέρες δεν είχε πιάσει τίποτα. Στο τέλος ο Κουβανός ψάρεψε έναν πελώριο ξιφία. Τον σκότωσε και τον έδεσε γερά στο πλάι της βαρκούλας του. Όμως, προτού προλάβει να τον βγάλει στη στεριά, οι καρχαρίες έφαγαν όλο το κρέας από τον σκελετό.

Ζούσα στο Μπάρνσταμπλ Βίλλατζ του Κέιπ Κοντ στη Μασσαχουσέττη όταν δημοσιεύτηκε αυτό το αφήγημα. Ρώτησα τη γνώμη ενός γείτονα που ήταν επαγγελματίας ψαράς. Είπε ότι ο ήρωας ήταν χαζός. Έπρεπε να είχε κόψει τα διαλεχτά κομμάτια και να τα έβαζε στη βάρκα του, και να άφηνε το υπόλοιπο κουφάρι στους καρχαρίες.

Μπορεί οι καρχαρίες που είχε στο μυαλό του ο Χέμινγκουεϋ να ήταν οι κριτικοί που δεν τους είχε πολυαρέσει το πρώτο μυθιστόρημά του μετά από δέκα χρόνια σιωπής, το *Across the River and into the Trees*. Είχε εκδοθεί δύο χρόνια πριν από τον *Γέρο και τη θάλασσα*. Απ' όσο

ξέρω πάντως, ποτέ δεν είπε κάτι τέτοιο. Αλλά ο ξιφίας μπορεί να ήταν εκείνο το μυθιστόρημα.

Τον χειμώνα του 1996 βρέθηκα να είμαι ο συγγραφέας ενός μυθιστορήματος που δεν έβγαζε πουθενά, που δεν είχε κάτι να πει, που δεν είχε καν ζητήσει να γραφτεί. Merde! Είχα ξοδέψει σχεδόν μια δεκαετία σε αυτό το ακάριστο ψάρι. Κι ούτε σαν δόλωμα για τους καρχαρίες δεν άξιζε.

Τότε μόλις είχα μπει στα εβδομήντα τρία. Η μητέρα μου είχε πεθάνει στα πενήντα δύο, ο πατέρας μου στα εβδομήντα δύο. Ο Χέμινγουεϊ στα εξήντα δύο. Είχα κιόλας ζήσει πάρα πολύ! Τι να 'κανα;

Απάντηση: Πάρε το φιλέτο του ψαριού. Το υπόλοιπο πέτα το.

Αυτό έκανα το καλοκαίρι και το φθινόπωρο του 1996. Χθες, στις 11 Νοεμβρίου αυτής της χρονιάς, μπήκα στα εβδομήντα τέσσερα. Εβδομήντα τέσσερα!

Ο Γιοχάννες Μπραμς σταμάτησε να συνθέτει συμφωνίες όταν ήταν πενήντα πέντε. Αρκετά! Ο πατέρας μου, που ήταν αρχιτέκτονας, είχε σιχαθεί την αρχιτεκτονική όταν ήταν πενήντα πέντε. Αρκετά! Οι Αμερικανοί συγγραφείς σ' αυτή την ηλικία έχουν ήδη γράψει τα καλύτερα έργα τους (οι άντρες). Αρκετά! Τα πενήντα πέντε είχαν περάσει για μένα πριν από πολύ καιρό. Σπλαχνιστείτε με!

Η φαρούκλα μου, που βρομούσε τόσο, λεγόταν Χρονοσεισμός. Ας τη σκεφτόμαστε με τον τίτλο Χρονοσεισμός Ένα. Και ας σκεφτόμαστε τούτο εδώ, μια σουπά

φτιαγμένη από τα καλύτερα μέρη της ανακατεμένα με σκέψεις και εμπειρίες των τελευταίων εφτά περίπου μηνών, με τον τίτλο *Χρονοσεισμός Δύο*.

Οκεί;

Η υπόθεση στο *Χρονοσεισμός Ένα* ήταν ότι ένας χρονοσεισμός, μια ξαφνική ανωμαλία, μια διακοπή στο χωροχρονικό συνεχές, ανάγκασε τους πάντες και τα πάντα να κάνουν ακριβώς όσα είχαν κάνει την προηγούμενη δεκαετία, καλώς ή κακώς, για δεύτερη φορά. Ήταν ένα déjà vu που θα κρατούσε δέκα ολόκληρα χρόνια. Κανείς δε θα μπορούσε να παραπονεθεί ότι η ζωή ήταν όλο τα ίδια και τα ίδια ή να ρωτήσει αν του είχε στρίψει καμιά βίδα ή αν τους είχαν στρίψει ολωνών οι βίδες.

Κανείς δε θα μπορούσε να πει απολύτως τίποτα στην επανάληψη αν δεν το είχε πει την πρώτη φορά εκείνη τη δεκαετία. Δε θα μπορούσε ούτε τη ζωή του να σώσει ή τη ζωή κάποιου αγαπημένου του προσώπου αν δεν είχε καταφέρει να τη σώσει την πρώτη φορά.

Έβαλα τον χρονοσεισμό να κάνει rewind μέσα σε μια στιγμή, να γυρίσει τους πάντες και τα πάντα από τις 13 Φεβρουαρίου 2001 πίσω στις 17 Φεβρουαρίου 1991. Και ύστερα έπρεπε όλοι να ξαναγυρίσουμε στο 2001 από τον δύσκολο δρόμο, λεπτό το λεπτό, ώρα την ώρα, χρόνο τον χρόνο, να στοιχηματίσουμε πάλι στο λάθος άλογο, να παντρευτούμε πάλι τον λάθος άνθρωπο, να κολλήσουμε πάλι βλεννόρροια. Τα πάντα!

Οι άνθρωποι έπαψαν να είναι ρομπότ του παρελθό-

ντος τους μόνο όταν ξαναβρέθηκαν στη στιγμή που είχε χτυπήσει ο χρονοσεισμός. Όπως είχε πει ο παλιός συγγραφέας επιστημονικής φαντασίας Κίλγκορ Τράουτ: «Μόνο όταν ξαναπήρε μπρος η ελεύθερη βούληση μπόρεσαν να σταματήσουν να τρέχουν σε δρόμους μετ'εμποδίων δικής τους επινόησης».

Στην πραγματικότητα ο Τράουτ δεν υπάρχει. Είναι το alter ego μου σε αρκετά από τα μυθιστορήματά μου. Αλλά τα περισσότερα απ' όσα διάλεξα να κρατήσω από το Χρονοσεισμός Ένα έχουν να κάνουν με τις περιπέτειες και τις απόψεις του. Φύλαξα μερικά από τα χιλιάδες διηγήματα που έγραψε ανάμεσα στο 1931, όταν ήταν δεκατεσσάρων χρονών, και στο 2001, όταν πέθανε στην ηλικία των ογδόντα τεσσάρων. Περιπλανώμενος το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του, πέθανε μέσα στη χλιδή, στη σουίτα Έρνεστ Χέμινγουεϊ του θερέτρου συγγραφέων Ζαναντού, στη λουτρόπολη Πόιντ Ζίον του Ρόουντ Άιλαντ. Πολύ χαίρομαι γι' αυτό.

Το πρώτο πρώτο διήγημά του, μου είπε πεθαίνοντας, εκτυλισσόταν στο Κάμελοτ, την αυλή του βασιλιά Αρθούρου, στη Βρετανία: Ο Μέρλιν, ο μάγος της αυλής, κάνει ένα ξόρκι που του επιτρέπει να εξοπλίσει τους ιππότες της Στρογγυλής Τραπέζης με πολυβόλα Τόμπσον και γεμιστήρες με σφαίρες ντουμ ντουμ διαμετρήματος 0,45 χιλιοστών.

Ο σερ Γκάλαχαντ, ο πιο αγνός ιππότης στην καρδιά και το μυαλό, πάει να μάθει αυτή την καινούρια συσκευή επιβολής της αρετής. Πάνω στην προσπάθεια,

τρυπάει με μια σφαίρα το Ιερό Δισκοπότηρο και κάνει τη βασίλισσα Γκουίνεβιρ τυρί γραβιέρα.

Να τι είπε ο Τράουτ όταν συνειδητοποίησε ότι η δεκάχρονη επανάληψη είχε τελειώσει, ότι τόσο ο ίδιος όσο και όλοι οι άλλοι ήταν ξαφνικά υποχρεωμένοι να σκέφτονται καινούρια πράγματα, να είναι πάλι δημιουργικοί: «Αχ, Θεούλη μου! Με τόσα χρόνια κι εμπειρίες, πού να ξαναρχίσω να παίζω ρωσική ρουλέτα με την ελεύθερη βούληση;».

Ναι, κι εγώ ο ίδιος ήμουν ένας χαρακτήρας στο Χρονοσεισμός Ένα, έκανα μια κάμεο εμφάνιση σ' ένα μάρμπεκιου με θαλασσινά στην παραλία του θερέτρου συγγραφέων Ζαναντού το καλοκαίρι του 2001, έξι μήνες μετά το τέλος της επανάληψης, έξι μήνες αφότου η ελεύθερη βούληση ξαναπήρε μπρος.

Ήμουν λοιπόν εκεί μαζί με αρκετά φανταστικά πρόσωπα από το βιβλίο, συμπεριλαμβανομένου του Κίλγκορ Τράουτ. Είχα την τύχη ν' ακούσω τον παλιό συγγραφέα επιστημονικής φαντασίας, τα βιβλία του οποίου έχουν εξαντληθεί εδώ και πολύ καιρό, να μας περιγράφει και μετά να μας δείχνει την ξεχωριστή θέση που έχουν οι γήινοι στη διάταξη του κοσμικού χώρου.

Τώρα λοιπόν έχω τελειώσει το τελευταίο βιβλίο της ζωής μου, με εξαίρεση αυτό τον πρόλογο. Σήμερα είναι 12 Νοεμβρίου 1996, εννιά μήνες περίπου, απ' ό,τι υπολογίζω, πριν από την ημερομηνία έκδοσής του, από την έξοδό του από τον κόλπο ενός πιεστηρίου. Δεν υπάρχει

βιασύνη. Η περίοδος κηύσεως του ινδικού ελέφαντα διαρκεί περισσότερο από το διπλάσιο.

Η περίοδος κηύσεως του μαρσιποφόρου που λέγεται οπόσουμ, φίλοι και γείτονες, διαρκεί όμως δώδεκα μέρες.

Προσποιήθηκα σ' αυτό το βιβλίο ότι θα είμαι ακόμα ζωντανός για το μπάρμπεκιου με θαλασσινά το 2001. Στο κεφάλαιο 46 φαντάζομαι τον εαυτό μου να είναι ακόμα ζωντανός το 2010. Μερικές φορές λέω ότι βρίσκομαι στο 1996, όπου πραγματικά βρίσκομαι, και μερικές φορές λέω ότι βρίσκομαι στα μισά μιας επανάληψης που ακολουθεί έναν χρονοσεισμό, δίχως να κάνω σαφή διαχωρισμό μεταξύ των δύο καταστάσεων.

Σίγουρα μου 'χει στρίψει κάποια βίδα.

ΛΕΓΕΤΕ ΜΕ ΤΖΟΥΝΙΟΡ. Κερτ Βόννεγκατ ο Νεότερος. Τα έξι μεγάλα παιδιά μου έτσι με φωνάζουν. Τα τρία είναι υιοθετημένα ανίψια, τα άλλα τρία δικά μου. Με φωνάζουν Τζούνιορ πίσω από την πλάτη μου. Νομίζουν ότι δεν το ξέρω.

Στις ομιλίες μου λέω ότι μια εύλογη αποστολή των καλλιτεχνών είναι να κάνουν τους ανθρώπους να εκτιμήσουν έστω και λιγάκι το ότι είναι ζωντανοί. Μετά με ρωτάνε αν ξέρω κανέναν καλλιτέχνη που να το κατάφερε αυτό. Απαντώ: «Οι Μπιτλς».

Έχω την εντύπωση ότι τα πιο εξελεγμένα γήινα όντα νιώθουν ντροπή ή κάτι ακόμα χειρότερο που είναι ζωντανά. Και ας μη μιλήσουμε για περιπτώσεις άκρωσ δυσάρεστες, όπως ιδεαλιστές που σ' αυτή τη ζωή καταλήγουν να περνάνε τα πάθη του Χριστού. Δυο σημαντικές γυναίκες της ζωής μου, η μητέρα μου και η μοναδική μου αδερφή, η Άλις, ή Άλλι, που τώρα είναι στον παράδεισο, μισούσαν τη ζωή και το έλεγαν. Η Άλλι οδύροταν: «Τα παρατάω! Τα παρατάω!».

Ο πιο αστείος Αμερικανός του καιρού του, ο Μαρκ Τουέιν, έβρισκε ότι η ζωή, για τον ίδιο και για όλους τους άλλους, είναι τόσο γεμάτη άγχος, που, όταν έφτασε τα εβδομήντα, όσο είμαι εγώ δηλαδή, έγραψε τα εξής: «Από τότε που έγινα ενήλικας, δεν ευχήθηκα ποτέ να ξανάρθουν στη ζωή οι νεκροί φίλοι μου που την είχαν γλιτώσει». Αυτό είναι από ένα άρθρο που είχε γράψει για τον ξαφνικό θάνατο της κόρης του της Τζιν μερικές μέρες νωρίτερα. Μεταξύ εκείνων που δε θα ανάστανε ήταν η Τζιν και μια άλλη κόρη, η Σούζυ, και η πολυαγαπημένη του σύζυγος και ο καλύτερος φίλος του, ο Χένρυ Ρότζερς.

Ο Τουέιν δεν έζησε για να δει τον Πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο, αλλά ένιωθε όπως εκείνοι που τον είδαν.

Ο Ιησούς είπε πόσο απαίσια είναι η ζωή στην Επί του Όρους Ομιλία: «Μακάριοι οι πενθούντες» και «Μακάριοι οι πραείς» και «Μακάριοι οι πεινώντες και διψώντες την δικαιοσύνη».

Τα πιο διάσημα λόγια του Χένρυ Ντέιβιντ Θόρο ήταν: «Η ζωή των περισσότερων ανθρώπων είναι μια βουβή απόγνωση».

Δεν είναι λοιπόν καθόλου μα καθόλου μυστήριο που δηλητηριάζουμε το νερό και τον αέρα και το χώμα, και κατασκευάζουμε όλο και πιο πανούργες συσκευές ολοκληρωτικής καταστροφής, τόσο βιομηχανικές όσο και στρατιωτικές. Ας είμαστε απολύτως ειλικρινείς, έτσι, γι' αλλαγή: Για όλους σχεδόν, το τέλος του κόσμου θα είναι μια ανακούφιση.

Ο πατέρας μου ο Κερτ ο Πρεσβύτερος, ένας αρχιτέκτονας από την Ινδιανάπολη που είχε καρκίνο και που η σύζυγός του είχε αυτοκτονήσει δεκαπέντε χρόνια νωρίτερα, είχε συλληφθεί στην πόλη του επειδή είχε περάσει με κόκκινο. Αποδείχθηκε ότι επί είκοσι χρόνια δεν είχε δίπλωμα οδήγησης!

Ξέρετε τι είπε στον αστυνομικό που τον συνέλαβε; «Ε, άντε, πυροβόλησέ με» του είπε.

Ο Αφροαμερικανός πιανίστας της τζαζ Φατς Γουόλλερ είχε τη συνήθεια να λέει μια φράση όταν το παίξιμό του ήταν ασύγκριτα μεγαλοφυές και απολαυστικό. Να ποια ήταν: «Πυροβολήστε με τώρα που είμαι ευτυχισμένος!».

Το ότι υπάρχουν συσκευές σαν τα όπλα, εύκολες στον χειρισμό τους όσο οι αναπτήρες και φτηνές όσο οι τσιέρες, ικανές, για το καπρίτσιο του οποιουδήποτε, να σκοτώσουν τον πατέρα μου ή τον Φατς ή τον Αβραάμ Λίνκολν ή τον Τζον Λέννον ή τον Μάρτιν Λούθερ Κινγκ τον Νεότερο ή μια γυναίκα που σπρώχνει ένα παιδικό καροτσάκι, θα έπρεπε να είναι αρκετή απόδειξη ότι (παραπέμπω στον παλιό συγγραφέα επιστημονικής φαντασίας Κίλγκορ Τράουτ) «η ζωή είναι ένας κουβάς σκατά».

ΦΑΝΤΑΣΤΕΙΤΕ ΤΟ ΕΞΗΣ: Ένα μεγάλο αμερικανικό πανεπιστήμιο διακόπτει τις συναντήσεις της ποδοσφαιρικής του ομάδας εν ονόματι της σύνεσης. Μετατρέπει το άδειο του στάδιο σε εργοστάσιο βομβών. Τρέχα γύρευε σύνεση. Θυμίζει Κίλγκορ Τράουτ.

Μιλάω για τη σχολή απ' όπου αποφοίτησα, το Πανεπιστήμιο του Σικάγου. Τον Δεκέμβριο του 1942, πολύ προτού πάω εκεί, επιστήμονες προκάλεσαν την πρώτη αλυσιδωτή αντίδραση ουρανίου στη Γη κάτω από τις κερκίδες του γηπέδου Σταγκ. Σκοπός τους ήταν να δείξουν ότι η ατομική βόμβα μπορούσε να κατασκευαστεί. Είχαμε πόλεμο με τη Γερμανία και την Ιαπωνία.

Πενήντα τρία χρόνια αργότερα, στις 6 Αυγούστου 1995, στο παρεκκλήσι του πανεπιστημίου μου έγινε μια εκδήλωση για την πενηχοστή επέτειο από την έκρηξη της πρώτης ατομικής βόμβας πάνω στην πόλη της Χιροσίμα στην Ιαπωνία. Ήμουν εκεί.

Ένας από τους ομιλητές ήταν ο φυσικός Λίο Σέρεν. Είχε λάβει μέρος στο πετυχημένο πείραμα κάτω από

τις έρημες αθλητικές εγκαταστάσεις πριν από όλ' αυτά τα χρόνια. Δώστε βάση: Ζήτησε συγγνώμη γι' αυτό!

Κάποιος έπρεπε να του πει ότι το να είσαι φυσικός, σε έναν πλανήτη όπου τα εξυπνότερα ζώα μισούν τόσο τη ζωή τους, σημαίνει ότι δεν έχεις καμιά υποχρέωση να ζητάς συγγνώμη.

Τώρα φανταστείτε το εξής: Κατασκευάζει κάποιος μια βόμβα υδρογόνου για την παρανοϊκή Σοβιετική Ένωση, βεβαιώνεται ότι θα λειτουργήσει και μετά κερδίζει βραβείο Νόμπελ Ειρήνης! Αυτός ο υπαρκτός χαρακτήρας, άξιος για διήγημα του Κίλγκορ Τράουτ, ήταν ο αείμνηστος φυσικός Αντρέι Ζαχάροφ.

Κέρδισε το Νόμπελ του το 1975 επειδή ζήτησε να διακοπούν οι δοκιμές πυρηνικών όπλων. Αυτός βέβαια είχε ήδη δοκιμάσει το δικό του. Η σύζυγός του ήταν παιδίατρος! Τι άνθρωπος είναι αυτός που τελειοποιεί μια βόμβα υδρογόνου, ενώ ταυτόχρονα είναι παντρεμένος με μια ειδική στη φροντίδα των παιδιών; Ποιος γιατρός θα έμενε με έναν σύντροφο που του έχει στρίψει;

«Έγινε τίποτα ενδιαφέρον σήμερα, γλυκουλίני μου;»

«Ναι. Η βόμβα μου δουλεύει τέλεια. Κι εσύ πώς τα πας μ' εκείνο το παιδί με την ανεμοβλογιά;»

Ο Αντρέι Ζαχάροφ ήταν ένα είδος αγίου το 1975, το είδος που δεν τιμάμε πια τώρα που τέλειωσε ο Ψυχρός Πόλεμος. Ήταν αντιφρονών στη Σοβιετική Ένωση. Ζήτησε να τερματιστούν οι έρευνες και οι δοκιμές πυρηνικών όπλων κι απαίτησε περισσότερη ελευθερία για

τον λαό του. Τον έδωξαν από την Ακαδημία Επιστημών της ΕΣΣΔ. Τον εξόρισαν από τη Μόσχα και τον έστειλαν σ' ένα χωριουδάκι στα χιόνια.

Δεν του επέτρεψαν να πάει στο Όσλο για να παραλάβει το Νόμπελ Ειρήνης. Το παρέλαβε για λογαριασμό του η γυναίκα του, η παιδίατρος Ελένα Μπόννερ. Αλλά μήπως είναι τώρα καιρός να ρωτήσουμε αν αυτή ή οποιαδήποτε άλλη παιδίατρος ή γιατρός αξίζει το Νόμπελ Ειρήνης περισσότερο απ' όσους έχουν βάλει το χεράκι τους στη δημιουργία πυρηνικών βομβών για οποιαδήποτε κυβέρνηση, οπουδήποτε στον κόσμο;

Ανθρώπινα δικαιώματα; Ποιος αδιαφορεί περισσότερο από τις υδρογονοβόμβες για τα δικαιώματα οποιουδήποτε ζωντανού όντος;

Ο Ζαχάροφ τον Ιούνιο του 1978 αναγορεύθηκε επίτιμος διδάκτωρ του Κολεγίου Στάτεν Άιλαντ της πόλης της Νέας Υόρκης. Για άλλη μια φορά η κυβέρνησή του δεν τον άφησε να δεχτεί τον τίτλο αυτοπροσώπως. Έτσι μου ζητήθηκε να τον παραλάβω εκ μέρους του.

Το μόνο που είχα να κάνω ήταν να διαβάσω ένα μήνυμα που είχε στείλει. Το εξής: «Μην εγκαταλείψετε την πυρηνική ενέργεια». Το διάβασα σαν ρομπότ.

Τέτοια αβρότητα επέδειξα! Αλλά αυτό έγινε έναν χρόνο μετά την πιο θανατηφόρα πυρηνική καταστροφή που συνέβη σ' αυτό τον τρελό πλανήτη ως τώρα, το Τσερνόμπιλ στην Ουκρανία. Τα παιδιά σ' ολόκληρη τη Βόρεια Ευρώπη θα αρρωσταίνουν ή θα παθαίνουν χειρότερα επί χρόνια ολόκληρα λόγω της έκλυ-

σης της ραδιενέργειας. Δουλείς με φούντες για τους παιδίατρους!

Για μένα, πιο ενθαρρυντική από την αμήχανη και διαφορούμενη προτροπή του Ζαχάροφ ήταν η κίνηση των πυροσβεστών του Σκενέκταντυ της Νέας Υόρκης μετά το Τσερνόμπιλ. Κάποτε δούλευα στο Σκενέκταντυ. Οι πυροσβέστες έστειλαν ένα γράμμα στους συναδέλφους τους πυροσβέστες του Τσερνόμπιλ, συγχαίροντάς τους για το κουράγιο και την αυταπάρησή τους τότε που προσπαθούσαν να σώσουν ζωές και περιουσίες.

Ζήτω οι πυροσβέστες!

Έστω κι αν μερικοί είναι αποβράσματα στην καθημερινή τους ζωή, μπορούν όλοι να γίνουν άγιοι σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

Ζήτω οι πυροσβέστες.